

PORODICA I RIZIČNA PONAŠANJA KOD DJECE

Prije svega bitno je naglasiti da su velike društvene promjene, siromaštvo, izmijenjen sistem vrijednosti, učinili da djeca i mladi odrastaju u veoma kompleksnim i teškim okolnostima. U spriječavanju rizičnih ponašanja posebno mjesto zauzima porodica, ponajviše iz razloga što je porodica odgojna sredina posebno značajna u predškolsko i školsko doba... ali i tokom cijelog života. U porodici se odvija proces vaspitanja, ali i obrazovanja i socijalizacije djeteta. Također, ona osigurava model u kojem dijete uči razlikovati vlastitu ulogu prema drugim članovima i tu se ponajviše definišu roditelji kao uzor, jer u vedini slučajeva možemo reći: *dijete što vidi, dijete i radi*. Samim tim današnja porodica izložena je brojnim rizicima i uzrocima koji dijete mogu dovesti u različite neželjene situacije. Važno je na vrijeme upozoriti porodice da nekima od njih može biti izloženo i njihovo dijete.

Rizična ponašanja djece i mladih sve su učestalija pojava određena opasnostima ili negativnim ishodima u smislu zdravlja, psihofizičkog razvoja i funkcioniranja u odrastanju. Najčešće identifikovana rizična ponašanja na koja treba obratiti pažnju su slijededa: *sklonost laganju i varanju, neosjedanje krivnje, bezosjedajnost, svađanje, nesaradnja sa vršnjacima, izostajanje sa nastave, pušenje i opijanje, kockanje, prekovremeno provođenje vremena na ulici i u društvu koje vam je sumnjivo, burno reagiranje ili značajna promjena dotadašnjeg ponašanja*. *Dobro je znati*: ako kod svog djeteta primjedujete neko zabrinjavajuće ponašanje i ako se ono uporno odražava, ponavlja ili postaje sve izražajnije, potrebna je dodatna pažnja, a ako je mogude i razgovor sa stručnom osobom.

Brojni su rizici ali i faktori koji dijete mogu dovesti u različite neželjene situacije, a kad je riječ o porodici oni mogu biti slijededi:

- *faktori porodice vezani za porodičnu dinamiku i funkcioniranje* (roditeljske uloge-djelovanje i mod, kriminal roditelja ili brade i sestara, roditelji koji podržavaju nasilje, porodični konflikti, porodično nasilje-fizičko i psihičko zlostavljanje);
- *faktori vezani za porodične karakteristike* (nestabilni porodični prihodi, porodična mobilnost, mentalno zdravlje roditelja...);

- *povezanost porodice sa okruženjem* (osiromašena mreža podrške, uticaj kriminalnih grupa, dostupnost oružja, droga i alkohola, loša ekonomska situacija...).

Također, rizični faktori mogu još biti vezani za: *ličnost djeteta, utjecaj vršnjaka, školu i širu društvenu zajednicu*. Bitno je naglasiti da se rijetko, ili skoro nikada, ne javlja samo jedan od pobrojanih faktora kao uzročnik, ali vas kao roditelja opominju da morate više pažnje i vremena posvetiti svom djetetu.

Kao protivteža faktorima rizika postoje i faktori zaštite. To su snage koje štite dijete i pomažu mu da se odupre i umanju rizike za pojavu zabrinjavajućih oblika ponašanja. Važno je naglasiti da dijete živi u određenoj zajednici koja je vedinom sastavljena od porodice, škole i vršnjaka. To su tri faktora koja se međusobno nadopunjuju jer je čovjek bide kojemu je potrebno društvo drugih osoba i bez socijalizacije čovjek ne može normalno funkcionirati.

Podrazumijevajući, dva navedena faktora, porodica je najvažnija institucija u životu mladog čovjeka koji raste, razvija se i poprima određene oblike ponašanja koji su mu često nametnuti od strane osoba koje se nalaze u njegovoj neposrednoj blizini. Takve naučene oblike ponašanja dijete kasnije primjenjuje u društvu sa svojim vršnjacima koji su mu često vrlo slični po ponašanju, jer djeca vedinom biraju sebi prijatelje koji su im slični, s kojima mogu pričati o svojim problemima i poistovjetiti se. Obzirom na ulogu roditelja u porodici na njima je odgovornost pri ulaganju u razvoj zdravog i pozitivnog obiteljskog okruženja. Kakav de biti čovjek, kakve de vrijednosti nositi sa sobom, zavisi posebno od toga kakvim ga roditelji učine. Samim tim prvi i osnovni faktor zaštite predstavlja zdrava porodična sredina koja uliva sigurnost djetetu i osnova je za formiranje stabilne ličnosti. Dobra i ugodna, intimna i topla atmosfera u porodici, sigurnost koju pružaju zdravi i interpersonalni odnosi, prvi su preduvjet uspješnog razvitka osobnosti i značaja djece i omladine. Porodica stvara temelje cjelokupnoj ličnosti djeteta ostvarivanjem fizičkog, intelektualnog, moralnog, estetskog i radnog odgoja. Ona daje ono što je bitno i od čega se kasnije škola i ostale društvene institucije polaze i na čemu grade odgojni utjecaj na dijete.

Obzirom da roditelji najbolje poznaju svoje dijete oni imaju ključnu ulogu u prepoznavanju rizičnog ponašanja. Veoma je važno da porodica na vrijeme prepozna promjene u ponašanju svog djeteta, makar one bile veoma male, i da na njih reaguje. Može se dogoditi da na velike promjene u ponašanju djeteta teško i malo možete utjecati.

Također, neophodno je napomenuti da Savjetovalište svakodnevnim radom na terenu sa roditeljima i profesionalcima, ali i u samoj Ustanovi kroz individualni, partnerski i grupni tretman radi na poboljšanju odnosa, jačanju kapaciteta i povedanju funkcionalnosti naših porodica kako bi na vrijeme uočili i prevazišli poteškoće. U suštini najbolja zaštita djeteta od rizika postiže se zajedničkim djelovanjem porodice i škole, te ustanova koje su tu kao podrška i pomoć porodici kao što su Porodično savjetovalište, Centar za socijalni rad, Centar za mentalno zdravlje i druge relevantne ustanove, ali i najvažnijeg faktora samo dijete.

Sve ovo znači da dijete treba da osjeti porodicu kao jednu vrstu sigurne luke iz koje može da isplovi kada to poželi i da istražuje u spoljašnjem svijetu, ali da zna da onog momenta kada poželi da se vrati i dalje de ostati prihvađeno i podržano, i neka vaše dijete bude sigurno da u vama uvijek može pronadi pomoć i podršku.

LITERATURA

- 1.Obradović Vladimir, „Preddelinkvennto ponašanje učenika osnovnih i srednjih škola u Kantonu Sarajevo“, KJU“Porodično savjetovalište“, Sarajevo (2005.)
- 2.Durmić Azemina, "Koncept rizičnih i zaštitnih faktora u prevenciji poremećaja u ponašanju"Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici, Zenica (2011)
- 3.Bašić, J. "Teorija prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih" Zagreb, (2009)
- 4.Latić Azra, Vicić Danijela, "Roditelj, dijete i škola-brošura za roditelje", KJU“Porodično savjetovalište“, Sarajevo (2010.)